

Rozumek, Haišman a Krátkozraký, jenž do regionu nedohlédli

Viktor Rumpík

Abstrakt:

Komentář reaguje na články JUDr. Martina Rozumka a PhDr. Tomáše Haišmana věnované české migrační politice. Zaměřuje se na dopady migrační politiky a legislativy na život a postavení migrantů ze třetích zemí v plzeňském regionu. vliv zákonů, sociální vazby a klientský systém, jdoucích napříč životem jednotlivců a regionů.

***

Článek [„Kubiceho přísnost na cizince“](#) Martina Rozumka (ředitel Organizace pro pomoc uprchlíkům) se vyjadřuje k situaci cizinecké agendy a jejím strukturálním problémům. Reakcí na tento článek byla odpověď pana Haišmana (vedoucí Odboru azylové a migrační politiky) [„O krátké paměti pana Rozumka“](#). Pan Rozumek mluví o těžkém životě cizinců v České republice v době ekonomické krize. V článku je poukázáno na překážky, které kladou legislativní orgány v cestě migrantům za klidným životem. Kritizuje také (ne)fungování cizinecké agendy v Praze. V závěru mluví o tom, že by mělo dojít ke „strukturální a myšlenkové obrodě na vnějšku“. Pan Haišman argumentuje, že ministerstvo, a lze se domnívat, že tedy i Odbor azylové a migrační politiky (dále jen OAMP), dopad krize na cizince předvídalo. Proto jim nabídli návratové programy zpět do vlasti. Vnitro má za sebou překotné změny, převod agendy pobytů z cizinecké policie na OAMP. Podle Haišmana tak došlo ke zcivilnění cizineckého správního řízení. V této pasáži adresuje panu Rozumkovi a potažmo i kritikům cizinecké agendy odpověď, že „práce Kubiceho ‚cizineckých úřadů v teritoriích‘ (míněno v krajích) rozhodně ukazuje na pokrok, ke kterému v komplexitě transferu došlo. Neptejte se v Praze, ale jděte do regionů.“

Je tedy situace na OAMP v regionech lepší, jak lze z výše diskutované části textu Tomáše Haišmana usoudit? Jaká je každodenní praxe migrantů ve vztahu k legislativním nařízením? Jak zachovat legální pobytový status a žít přitom klidný život? Jak se vyrovnat s tlaky zákonů? Tyto otázky si tento text pokládá.

Mým záměrem v rámci diplomové práce na Katedře antropologie na ZČU bylo zjistit, zda má zákon vliv na taktické jednání migrantů v jejich každodenním životě a jak mění praxi. Výzkum probíhal ve městě Plzeň. Během několika měsíců byly prováděny rozhovory s migranty z Pákistánu, Ruska, Ukrajiny a Moldavska. Jednalo se především o aktérské pozice, které mají potenciál ukázat každodenní praxi jedinců.

Zachování legálního pobytového statusu zaručuje zlepšení ekonomických a sociálních statusů migrujících. Příliš restriktivní přístup a implementace vede k tomu, že jsou migranti tlačeni do pololegálních postupů, a to nejen v otázce pobytu, ale i v dalších oblastech života.

Ve výzkumu se ukazuje jako problematickým především tlak na cizince ze strany výkonných orgánů státní správy – především OAMP. Problémy všech respondentů jsou velmi podobné - obtížná srozumitelnost nařízení upravujících řízení o udělení pobytu, neustálé zamítání žádostí a povinnost dokládání nových náležitostí, náročnost orientace v legislativě spojená s jazykovou bariérou a vystupováním úředníků na úřadech. Tlak zákonů a jejich implementace v praxi odráží restriktivní politiku ministerstva, uplatňovanou skrze výkonné orgány.

Jako příklad lze uvést změnu účelu pobytu, která se stává jednou z taktik, jak se migranti mohou vyrovnat s novými nařízeními, změnami v zákonech a postoji mocenských orgánů, za využití vlastních sociálních sítí a zkušeností. Z výzkumu vyplývá, že změna účelu pobytu byla migranty volena zejména z důvodů opatření ministerstev (především MPSV). Migranti vystaveni tlaku ze strany mocenských institucí (ať skrze zákony, nařízení apod.), zvolili taktiku změny účelu pobytu. Pod tlakem opatření migrant volí jednu z mála možností, jež dávají okolnosti na výběr. Změna účelu pobytu vyvolaná opatřením Ministerstva práce a sociálních věcí, neodráží pouze nedostatek pracovních míst pro cizince ze třetích zemí, jak říká MPSV, či obecný sociální propad, jak tvrdí Haišman. Nutně je spojena i s legislativními podmínkami pobytu v ČR a lze říci, že ukazuje především reálný zájem cizinců zůstat, pracovat a pokojně žít v naší zemi. Jde o (taktické) jednání, které je odrazem strategií institucí a jejich působení na jednotlivce.

Změna účelu pobytu však s sebou nese překážky nové. Překážky, které lze přiřknout tlaku cizinecké legislativy, implementované skrze OAMP. Přejít na jiný účel pobytu přináší nejen problém jak zde „podnikat“, ale hlavně problém zachování legálního pobytového statusu na úkor jeho reálného plnění.

Migranti se v důsledku dostávají do kolotoče změn a vyjednávání kvůli svému novému pobytovému statusu. Právě při změně účelu pobytu potřebují migranti pomoc. Tu nalézají v okruhu svých známých, mafiánů a v některých případech v neziskových organizacích, které ponechávají stranou, jelikož o jejich úloze v pomoci migrantům, bylo již dosti napsáno. Postupy exekutivy při jednání s migranty tak v důsledku podporují vznik a nárůst clientských (mafiánských) sítí, často migranty nepřímo ženou k jejich využití. Nepřeberná škála „nezbytných“ úkonů nutná k plnění nového účelu pobytu vyplývající ze zákona, dává prostor pro nárůst nabídky mafiánských služeb poskytovaných za úplatu. Cizinec s novým

pobytovým statutem, se nestává jen potencionálně zaměstnatelným v šedé sféře (např. Švarc systému), ale je dále zajímavým pro mafiány, kteří mohou pomoci s jeho novými kroky v životě „podnikatele“. Moji informanti tuto pomoc naopak prý nenašlejí na OAMP v Plzni a jiných úřadech. Proč tomu tak je?

Existuje-li rétorika OAMP, založená na „populárním ratiu“ typu „zpřísníme, vrátíme zpět, ušetříme a zlepšíme“, musí nutně docházet k odpovědi na tyto represivní kroky ze strany migrantů. Mocenské instituce, které mají vliv na migrační politiku státu (zejména MVČR a jeho složky), tlačí migranty do určitého jednání. Vzniká tak představa, že migranti se nejsou schopni integrovat, bez toho aniž by využili pomoci třetích osob. Nicméně zkušenost s jednáním českých úřadů a náročnost plnění pobytových povinností nezřídka migranty k takovému jednání tlačí. Nepřímé i přímé podílení se státu na utváření prostoru pro mafiánské sítě a jejich vyhledávání je v návaznosti na uskutečněný výzkum a zkušenosti z terénního šetření v Plzni nepřehlédnutelné. Sociální sítě se navzdory všem jejich problémům (mafiánskému systému a poloilegalitě především) stávají bohužel první záchranou, pokud se migrant setká s tlakem ze strany systému, zákonů, majority.

Důvodem není, jak by se zdálo, cílené vyhledávání mafiánů migranty, ale spíše nedostatečná podpora ze strany českého státu. Nezapomínejme pak i na vztahy závislosti vznikající mezi migrantem a mafiánem a celou jeho sociální sítí, jež jsou důsledkem nastavení systému a hegemonie na straně institucí.

Tato praxe v Plzni bohužel denně probíhá. Otázky a zejména problémy, jimiž se pánové Haišman a Rozumek zabývají, se neobjevují pouze v regionu hlavního města, ale i v Plzni. Ptejme se pak, zda by fungovala nabídka a poptávka po mafiánských sítích, pokud by situace v regionech mimo Prahu byla natolik „zvládnutá“, jak o tom mluví pan Haišman? A tak nezbyvá mi než dodat, že nejde o to, kde se ptáte, ale jak a koho se ptáte!

Článek vznikl v rámci projektu „Zahraniční zaměstnanci na trhu práce“, který realizuje Sdružení pro integraci a migraci ve spolupráci s Organizací pro pomoc uprchlíkům a Multikulturním centrem Praha. Mezinárodními partnery projektu jsou Caritasverband für die Diözese Osnabrück z Německa a Anti - Slavery International z Velké Británie.

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

O autorovi:

Viktor Rumpík je studentem magisterského oboru Sociální a kulturní antropologie na Katedře antropologie na Západočeské univerzitě v Plzni a terénním pracovníkem Organizace pro pomoc uprchlíkům na regionální pobočce v Plzni. V rámci své diplomové práce provádí výzkum mezi migranty ve městě Plzeň a soustředí se na vliv zákonů na sociální jednání migrantů ze třetích zemí.